

Õiguskantsler

Kultuuriministeerium
min@kul.ee

Teie nr

Meie 17.02.2023 nr 16-6/230244/2300842

Kultuuri ligipääsetavus

Austatud kultuuriminister

Viimase kümne aastaga on Eesti kultuuriürituste ligipääsetavus oluliselt paranenud. Uute muuseumide ja ekspositsioonide avamisel ning mõnes teatris on silmas peetud ka liikumis- ja meelepuudega inimeste vajadusi ning osale Eesti filmidest on lisatud nii subtiitrid kui ka kirjeldustõlge. Neile muutustele on kaasa aidanud ka Kultuuriministeerium, näiteks saavad kultuuriministri määruse kohaselt kõik Eesti Filmi Instituudist tootmistoetust saanud filmide tootjad taotleda ka subtiitrite ja kirjeldustõlke toetust.

[Kultuuri arengukava 2021–2030](#) peaesmärk on elujõuline, arenev ja maailmale avatud kultuur. Arengukavas on ka öeldud, et **kultuuris osalemine on loomulik osa iga inimese elus**. Seega on kultuuri ühes olulisemas arengudokumendis tunnistanud, et kultuur peab olema kõigile kättesaadav.

Riigikantselei juures töötanud [ligipääsetavuse rakkerühma](#) mitme aasta pikkuse töö tulemusena valmis poolteist aastat tagasi lõppraport, milles on valdkondade kaupa esitatud ettepanekud ligipääsetavuse parandamiseks. Ka kultuurile on seal pühendatud mitu lehekülge. Toodud ettepanekutest on mõni üksik küll ellu viidud, kuid süstemaatiliselt pole neid soovitusi rakendada hakatud.

Õiguskantsleri seaduse kohaselt täidab õiguskantsler alates 1. jaanuarist 2019 puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise edendamise, kaitse ja seire ülesandeid. Õiguskantsler seisab selle eest, et kõik puuetega inimesed saaksid põhiõigusi ja -vabadusi teostada teistega võrdsel alustel. Neid ülesandeid täites on õiguskantsler sõltumatu, kuid kaasab puuetega inimesi nõuandva kogu kaudu.

26. jaanuaril 2023 arutas puuetega inimeste nõukoda oma koosolekul kultuuri ligipääsetavuse parandamise võimalusi. Üheskoos sõeluti välja ligipääsetavuse rakkerühma lõppraporti ettepanekud, mida tuleks kultuuri ligipääsetavuse saavutamiseks ellu viia esmajärjekorras. Need ettepanekud on välja toodud ka selle kirja lisa.

Koosolekul, millel esinesid ettekannetega nii Kultuuriministeeriumi, kultuurikorraldajate kui ka puuetega inimeste esindajad, jõuti järeldusele, et paljud lahendused on juba olemas, kuid neid ei osata kasutada või pole nende kasutamiseks motivatsiooni. Selgus veel, et kultuurikorraldajatel

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

pole piisavalt teadmisi, kuidas planeerida ligipääsetavat kultuurisündmust. Samal ajal korraldab aga Eesti Puuetega Inimeste Koda ligipääsetavuse kohta koolitusi. Kojalt saab tellida ligipääsetavuse auditeid, aga küsida ka nõu ja abi ligipääsetava ürituse tegemiseks. Need koolitused ja muud nõuanded ei ole loomulikult tasuta, kuid oluline on teada, et need on olemas. Vajaduse korral saab Kultuuriministeerium toetada ka kultuurikorraldajate väljaõpet.

Puuetega inimeste nõukoja hinnangul on ligipääsetavuse rakkerühma lõppraportis palju häid ettepanekuid (vt lisa), millest osa saab ka hõlpsasti ellu viia. Nõukoja liikmed pidasid äärmiselt oluliseks näiteks seda, et kultuuriauhindade jagamisel tunnustataks ka ligipääsetavuse loomist ja et puuetega inimesed saaksid selle auhinna žürii tööst osa võtta. See aitaks ligipääsetavuse vajalikkusele tähelepanu juhtida. Mõistagi nõuab osa ettepanekute elluviimine raha ja süsteemseid otsuseid (näiteks rahastamiseotsuste sidumine ligipääsetavuse tagamisega), aga palju on ka selliseid soovitusi, mille teostamiseks piisaks Kultuuriministeeriumi juhendist, nõuandest või tunnustusest.

Õiguskantsler on mitu aastat juhtinud tähelepanu riigi oluliste tähtpäevaürituste ülekannete ligipääsetavusele Eesti Rahvusringhäälingus (ERR). Kuigi näiteks Eesti Vabariigi aastapäeva kontsertaktust on juba mõnda aega üle kantud kirjeldustõlkega, otsustatakse kirjeldustõlke lisamine igal aastal alles pärast puuetega inimeste esindusorganisatsioonide ja õiguskantsleri meeldetuletusi. Palun Teil ERR eelarvet kavandades ja riigieelarvest raha eraldamise ettepanekuid tehes arvestada ka ligipääsetavuse tagamiseks tehtavate kuludega.

Palun kaaluge, kuidas saab Kultuuriministeerium hoogustada ligipääsetavuse rakkerühma ettepanekute elluviimist, ning andke teada, mida on selleks juba tehtud. Palun Kultuuriministeeriumi ülevaadet võimaluse korral hiljemalt 20. aprilliks 2023.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Liisi Uder 6938437
Liisi.Uder@oiguskantsler.ee

Lisa

Ligipääsetavuse rakkerühma ettepanekud, mis tuleks puuetega inimeste nõukoja hinnangul ellu rakendada esimeses järjekorras.

- 1) Täiendada erinevaid kultuuri puudutavaid õigusakte ligipääsetavuse laiapõhjalise käsitlusega. Täienduste eesmärk on kehtestada läbivalt põhimõte, et kultuurist osa saamine ja kultuuri harrastamine peab olema ligipääsetav kõikidele inimestele olenemata nende vanusest ning püsivast või ajutisest erivajadusest.
 - a. Analüüsida võimalusi seada riiklikult rahastatud etendusasutustele eesmärgiks pakkuda repertuaaris olevate lavastuste osal etendustel kirjeldustõlget ja vaegkuuljatele vajalikke lahendusi etendustest osasaamiseks.
- 2) Siduda erinevate riiklike toetuste andmine ligipääsetavuse kriteeriumiga, mille eesmärk on tagada, et riiklike vahendite taotlemisel ja eraldamisel on toetuse eest loodav võimalikult paljudele kasutajatele ligipääsetav. Kaaluda rahastuspõhimõtetes ligipääsetavuse kriteeriumi sissetoomist, sh Eesti Kultuurkapitali sihtkapitalide põhimõtetes, Kultuuriministeeriumi ja teiste rakendusüksuste (Integratsiooni Sihtasutus, Eesti Rahvakultuuri Keskus) toetusmeetmetes.
- 3) Rahaliste võimaluste olemasolul luua kultuuriasutustele võimalused taotleda vahendeid ligipääsetavuse auditite läbiviimiseks nii hoonete füüsilise ligipääsetavuse kui ka sündmuste sisulise ligipääsetavuse analüüsimiseks. Kaaluda võimalust, et Kultuuriministeerium tellib kõigile oma haldusala avalik-õiguslikele riigiasutustele ja sihtasutustele ühise ligipääsetavuse auditi oma aastase uuringute plaani raames. Toetada on vaja ligipääsetavuse analüüsi ja nõustamise teenuse arendamist, et asutustel oleks võimalik tellida (tasulist) teenust projektide algfaasis.
- 4) Töötada välja juhised, mille alusel on kultuuriasutustel võimalik oma veebilehel tagada ühtne ligipääsetavuse info nii hoone kui ka sündmuse füüsilise ja sisulise ligipääsetavuse kohta. Kui hoone (või mõni selle osa) ei ole ligipääsetav, peaks see olema samuti selgelt teada antud, et maandada võimalikke hilisemaid probleeme. Riikliku rahastuse korral peaks sellise info levitamine olema alati nõutud ja eelarvestatud.
- 5) Ligipääsetavuse heade lahenduste tunnustamiseks lisada vastav alakategooria juba laia kõlapinda omavatele auhindadele nagu muuseumi-, teatri-, arhitektuuri-, disainiauhinnad. **Hea, kui auhinna žüriis oleks ka puuetega inimesi.¹**
- 6) Leida võimalused lisada üleriigiliste küsitluste koosseisu küsimus(ed) erinevate kasutajarühmade (nt erivajadustega inimesed, erinevad vanuserühmad, erinevast rahvusest inimesed jt) kultuuri tarbimise kohta.
- 7) Kultuuriministeeriumil töötada välja ja esitada määruse nr 28 uuendamisel Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ettepanekud kultuurihoonete kohta kehtivate nõuete täiendamiseks või uute lisamiseks.
- 8) Lisada Eesti Filmi Instituudi toetuse andmise tingimustesse nõue, et subtiitrid ja kirjeldustõlge peavad valmima filmi esilinastuseks.
- 9) Muu hulgas on oluline muuta ligipääsetavuse teema nähtavaks osalemise näitamise kaudu. Selleks tuleb teadlikult ja sihipäraselt kaasata erivajadustega inimesi osalema ka esinejatena. Selle saavutamiseks leppida kokku suurürituste esialgne loetelu (nt laulu- ja

¹ Selle punkti viimases lauses esitatud soovitus lisasid puuetega inimeste nõukoja liikmed.

tantsupidu, Vabariigi Presidendi 24. veebruari vastuvõtt jne), mille raames riik soodustab ligipääsetavust nii osalejate kui ka pealtvaatajate seas.

- 10) Kultuuriministeeriumil algatada heade näidete ning parimate kogemuste kogumine ja jagamine.
- 11) Riiklikult on oluline parandada teadlikkust kultuuri ligipääsetavusest. Teadlikkuse suurendamiseks ja teema põhjalikumaks käsitlemiseks tuleb toetada ligipääsetavuse nähtavaks tegemist kultuuris.
- 12) Edendada kultuuriasutuste veebilehtede ja digitaalsete teenuste vastavusse viimist veebi ligipääsetavuse standardiga WCAG.
- 13) Kultuuriasutuste koolitamisel võtta fookusesse personali teadlikkuse suurendamine erinevate klientide vajadustest ja erivajadustega arvestamisest (sh arvestades ka intellektipuet, autismi jm seisundeid, kultuurierinevusi).
- 14) Lisada ligipääsetavuse baasoskuste teema järgmiste spetsialistide kutsestandarditesse: kultuurikorraldaja, kujundaja, raamatukoguhoidja jne.

Ligipääsetavuse rakkerühma ettepanekutele lisasid puuetega inimeste nõukoja liikmed oma ettepaneku:

Riiklikult tuleb reguleerida, et kui puudega inimene vajab kultuuriüritusel saatjat, siis saatja pääseks üritusele tasuta.